Vrijeme je za rast

Djeca u Europi, godina V, br. 10. 2013.

Dragi čitatelji, vrijeme doista leti. Čini se kao da smo jučer proslavljali desetu godišnjicu časopisa *Djeca u Europi*, a već danas predstavljamo njegovo dvadeset peto, jubilarno izdanje. To je još jedna prilika za slavlje, koje obilježavamo prigodnom temom – *vrijeme*. Tijekom proteklih desetak godina sve je više djece obuhvaćeno ranim i predškolskim odgojem i obrazovanjem. Drugim riječima, značajan period ranog djetinjstva djece odvija se u raznim službama i ustanovama. Ovaj trend prati vjerovanje kako ove ustanove ne trebaju biti samo privlačna mjesta za susrete i druženje djece, već da su nužne ukoliko ne želimo ugroziti buduće životne prilike djece.

U ovom broju, iz više ćemo se razloga baviti tezom o politici preranog početka formalnog učenja. Naglašavamo kako je brzina samo jedan aspekt vremena, i to ne najvrjedniji. Dovoljno je promotriti bezgranične probleme koji nastaju zbog nedostatka kontinuiteta. Drugi aspekt vremena – sporost – ide ruku pod ruku s uronjenošću, koncentracijom i posvećenošću. Postoje brojni elementi kojima se mogu opisati ljudske kvalitete, jednako kao što postoje i različiti aspekti profesionalne kvalitete.

Mi ne promoviramo težnju ka brzini i dostizanju zadanih rokova – a tko ih uopće postavlja? To nije ono za što se zalažemo zbog djece niti zbog bilo koga drugog. Jesu li od najranije dobi uspješna djeca od toga imala ikakve koristi? Naprotiv, netko najviše dobrobiti ostvaruje u otkriću vlastite sporosti, a na nama je omogućiti djeci da pronađu ono što doista odgovara njima samima.

Roger Prott

Djeca u Europi

Godina V, br. 10 (25) 2013.
nakladnik: Pučko otvoreno učilište "Korak po korak"
za nakladnika: Nives Milinović
glavna i odgovorna urednica hrvatskog izdanja: Helena Burić
glavna urednica ovog broja: Roger Prott
odgovorna urednica ovog broja: Marta Guzman, Perrine Humblet
uredništvo: Helena Burić, Jacqueline Cassidy, Ferruccio Cremaschi, Eva Grüber, Marta Guzman, Perrine Humblet, Stig G. Lund, Teresa Ogrodzińska, Marie Nicole Rubio, Lúcia Santos, Wilma Schepers, Gella Varnava-Skoura, Ankie Vandekerckhove
lektorica: Marina Vujčić
prevoditeljica: Aleksandra Fabrio
grafička priprema: Arianna Bertone
tisak: Spaggiari6 S.p.A., Parma, tiskanje dovršeno u prosincu 2013.
adresa uredništva:
Pučko otvoreno učilište "Korak po korak" (za časopise "Dijete, Vrtić, Obitelj" / "Djeca u Europi"), Ilica 73, 10000 Zagreb
tel.: 01 4854 936; fax: 01 4854 022
e-mail: korakpokorak@korakpokorak.shr
web: www.korakpokorak.hr - www.childrenineurope.org
žiro-račun: 2402006-1100083286
Časopis "Djeca u Europi" izlazi dva puta godišnje kao 5. i 6. broj časopisa "Dijete, vrtić, obitelj".
Cijena zajedničke godišnje pretplate iznosi 231 kn (cijena pojedinačnog broja je 38,5 kn).
Godina XII, br. 25, 2013., izlazi dva puta godišnje.

Fotografiju na naslovnici i fotografije objavljene na stranicama 2, 13 i 20 ustupio je Dječji vrtić "Il cavallino a dondolo" (Konjić za ljuljanje) iz Bologne (Italija)

Fotografiju na stranici 11. ustupio je Dnevni centar 'La souris verte' (Zeleni miš) iz Villea (Francuska)

Fotografija na str. 18 preuzeta je iz objavljene publikacije koji je uredio kazališni laboratorij À Caval teatro - ITER, Riječi vremena, Torino 2008. (Italija)

Fotografija na str. 32 (dolje) snimljena je u Dječjem vrtiću 'Els Pinetons' u Ripolletu (Barcelona)

2
Kako se nosimo s pitanjem 'vremena'?
PERRINE HUMBLET i MARTA GUZMAN

4
Vrijeme i ritam svakodnevice u ranom odgoju
MARIA CARMEN SILVEIRA BARBOSA

6 ć
Mama e doći po tebe nakon spavanja
MARTA KORINTUS

8
Skripta vremena
LABORATORIO TEATRALE A CAVAL TEATRO DI TORINO

10
U slavu sporosti u vrtićima
PENNY RITSCHER

11
Koja je prava brzina razvoja?
SIMONE BELLER

12
'Svi satovi su nas nasamarili'
EULÀLIA BOSCH

14
Vremenski svijet male djece i vremenski univerzum današnjeg društva
LOTTA DE COSTER i CAROLINE BLANCHARD

16
Ukinite vrijeme, sklonite satove
CHRISTINE SCHUHL

18
Slobodno vrijeme i oslobođeno vrijeme
GAËLLE AMERIJCKX

19
Naša žurba je neizdrživa
TILL BASTIAN

20 ć
Mjehuri i vremena
PAUL O'GRADY

22
Vrijeme ranog djetinjstva, roditelja i odgajatelja
SUSANNA MANTOVANI

24
Vrijednost i složenost... jednostavnosti
EVA JANSÀ

26
Kad je vrijeme za igru, odgajatelji moraju čekati
BEATRICE VITALI

28
Uvjeti za refleksiju usmjerenu na otkrivanje
CLAUS JENSEN

30
FOCUS ON
Anna Tardos: vrijeme viđeno dječjim očima

Časopis je objavljen uz potporu:
Gradskog ureda za obrazovanje, kulturu i šport Grada Zagreba i fondacije Bernard Van Leer

Mjehurići vremena

Paul O'Grady

Mogu li današnji roditelji pobijediti u utrci s vremenom ukoliko pokušaju utjecati na način na koji ga provode sa svojom djecom; možemo li priznati da smo ponekad, iako 'ovdje', ustvari na nekom drugom mjestu? U kojoj mjeri je medijski nametnuto 'usavršavanje' naših društava otežalo roditeljski zadatak?

Prije izvjesnog vremena jedan mi je novinar postavio vrlo zanimljivo pitanje – pitao me što sam naučio od svog sina. Zbog ovog jednostavnog a ipak provokativnog pitanja sa zahvalnoću sam zaključio da sam od svog sina naučio mnogo o vremenu – kako se on odnosi prema njemu a kako ja, i kako se odnosimo jedan prema drugome kroz sklad i nesklad naših osobnih mjehurića vremena. Kako sam pomalo ljubitelj Zvjezdanih staza (ako se to uopće može 'pomalo' biti), prisjetio sam se jedne epizode u kojoj se vrijeme podijelilo na zasebne mjehuriće vremena koji su se kretali različitim brzinama te sam se zapitao nije li to i vjeran prikaz naših ovozemaljskih realnosti.

Prije više od deset godina preselio sam se iz Irske u Hrvatsku u potrazi za boljom kvalitetom života. Ono što sam dobio bila je i bolja kvaliteta vremena. Kad sam se nastanio u Zagrebu, s idejom da tu zauvijek ostanem, imao sam malo novca, nisam poznavao jezik, nisam imao gdje stanovati, bio sam bez posla i prijatelja. Napustio sam dobro plaćen posao arhitekta i prijašnji život. Mnogi su govorili da sam lud, mnogi tako i dalje misle, ali su mi najveća potpora bili roditelji koji su moju odluku komentirali riječima da ako je to doista ono što sam odlučio učiniti, onda neka to doista i učinim!

Nakon deset godina promatram svog sina Liama dok se često sam satima igra s igračkama duboko koncentriran i zadovoljan. Razlog može biti to što smo kao životni i roditeljski stil odabrali život bez televizora, premda ja mislim da Liamov način igre proizlazi iz njegovog mirnog postojanja u vremenu. Liamu su samo tri godine pa se može očekivati kako nema spoznaju o vlastitoj smrtnosti te bi bilo razumno očekivati da je možda za njega vrijeme beskonačno – stoga on ni nema razloga za žurbu.

Prosječna starija osoba teško da očekuje još puno vremena pred sobom. Nije li to razlog zbog kojeg se nalazim u stalnoj utrci s vremenom? Kao poduzetnik pod stalnim sam pritiskom za novim poslovima koji će nam osigurati egzistenciju i blagostanje. Problem je u tome što takvo stalno razmišljanje unaprijed skreće moje kognitivne procese sa sadašnjosti u budućnost. Toliko toga se treba učiniti dok se ta budućnost ne dogodi – panika nastaje kad pokušava-

mo položiti tračnice tako da obiteljski i financijski vlak ne isklizne iz njih kad konačno tamo stignu. Ali gdje je ono *sada*, ili bolje rečeno – kad će biti vrijeme za *ovdje*? Ovdje bi, čini se, trebalo biti sada, što svakako vrijedi za moga sina, ali moje *ovdje* i *sada* pomaknuti su u budućnost. Stoga je za mene veliki izazov biti potpuno prisutan za svoga sina onako kako je to on za mene. Ponekad on to jasno izrazi bez imalo razmišljanja. Ponekad je na mene ljut jer nisam tu – premda sjedim s njim i igram se – on osjeća da sam ja u svom, a on s svom mjehuriću vremena. Ponekad samo kaže: 'Tata se danas nije igrao sa mnom.' Tada mi supruga priskače u pomoć, ali njegova presuda je čvrsta.

U tim trenucima za koje sam siguran da su poznati svakom roditelju, ja nisam prisutan. Što je još gore, što sam više mislima u budućnosti, to brže s njima biva povučeno i moje vrijeme. Dakle, možemo li nešto učiniti kako bismo utjecali na postojanje različitih mjehurića vremena? Možemo li usporiti svoj tempo života kako bismo ga uskladili s nečijim drugim i tako stvoriti značajne veze?

Ja mislim da su i razna mjesta smještena u vremenskim mjehurićima. Kad ste na odmoru, potrebno vam je nekoliko dana prilagodbe. Meni se to iskustvo ponavlja kad se nakon nekoliko dana vratim kući s puta. Dok sam odsutan, zamišljam da sam kod kuće, ali me taj snažan emocionalni trenutak bivanja u budućnosti često katapultira tako da pri povratku kući, naočigled moje obitelji, prolazim pored njih ostajući u budućem *modu* - mjestu odakle sam upravo došao. Ustvari ova iskustva su svojstvena svima, a vrijeme je ono što vi od njega učinite i kako ga razumijete.

Za mene je jedna od najvećih ironija bivanja u budućnosti tumačenje da to činim kako bih mogao skrbiti o svojoj obitelji. Međutim, to je i najlošija usluga koju im činim po obrascu *tamo* i *tada*, a ne *ovdje* i *sada*. Kako bi naš svijet izgledao kad bismo stvari pustili na miru? Nije li to isto kao i pripisivanje odgovornosti nekom višem biću, svemiru ili sudbini? Mislim da je to nejasna verzija iste stvari – možda moramo prestati *pokušavati biti* i prihvatiti ono što *doista jesmo*. Znam da naša djeca neće imati ništa protiv. Možda će i ona, kad njihovi roditelji prestanu biti omnipotentni, tada više moći biti ono što *doista jesu*.

Suvremena obiteljska psihologija govori da je jedan od najvećih uzročnika stresa očekivanje roditelja da budu *super* roditelji. Bi li 'dovoljno dobar' moglo biti prihvatljivo? Možemo li se pomiriti s činjenicom da smo OK roditelji umjesto da našu težnju ka uzvišenom cilju završimo neuspjehom? Vjerojatno nikog ne iznenađuje da smo se doveli do ovog stanja stvari.

'Potraga za savršenim' u društvu vrti se oko medija koji je snažno potiču. Elizabeth Gilbert[1] u svojoj knjizi *Committed* (Posvećeni) analizira zahtjeve zapadnih društava koji od nas traže da budemo savršeni supružnici – najbolji prijatelji, srodne duše, fantastični ljubavnici, financijski stručnjaci, savjetodavci, maseri, komičari, snalažljivi, kreativni... popis je podugačak. Biste li se prijavili na natječaj za posao kad bi se tražile maksimalno razvijene sve karakteristike s liste? Pa ipak, u zapadnom društvu često to očekujemo jedni od drugih i od sebe kao partnera. Također, po istom nerazumno visokom standardu, to očekujemo od sebe kao roditelja. Na kraju završimo s iluzijom da možemo biti ono što nismo te trčimo kroz život trudeći se uhvatiti budućnost nečega što ne postoji.

Evo i nečeg ironičnog. Ako samo zastanete i pričekate trenutak – poput keltske duše, sve će se posložiti, pa i vrijeme. A tamo u vašoj duši i u vašem mjehuriću vremena nalazi se vaše dijete – sada usklađeno s vama, a vaše riječi ga grle kroz vrijeme i bezvremenski.

1 E. Gilbert, *Committed: A Sceptic Makes Peace with Marriage*, Viking-Penguin, 2010.

Paul O'Grady je izvršni poslovni savjetnik i autor knjige 'Ja, tata iz Irske' (*Who's your dady?*). Voditelj je škole Irish Maiden-Croatia, škole irskog plesa i suosnivač nevladine organizacije Dječja udruga hrabrost - D.U.H. za djecu s posebnim potrebama.
irskistudio@gmail.com